

Remissvar från Länsteatrarna i Sverige över betänkandet: Ett investeringsprogram för kultur (SOU 2026:31)

Presentation av Länsteatrarna i Sverige

Länsteatrarna i Sverige (LTS) är en nationell organisation som samlar de regionala scenkonstinstitutionerna i Sverige och verkar för samverkan regionalt, nationellt och internationellt. Länsteatrarna i Sverige producerar, spelar och turnerar professionell scenkonst med en mångfald av konstnärliga uttryck, perspektiv och målgrupper. Våra 20 medlemmar är tillsammans den största aktören inom den regionala scenkonsten i Sverige.

Inledning:

Länsteatrarna i Sverige ser positivt på ambitionen att stärka kulturlivets totala ekonomiska förutsättningar och öka incitamenten för privat finansiering vid sidan om den offentliga. För länsteatrarnas del ser vi att förslaget kan leda till stärkt samverkan med det regionala näringslivet, vilket både kan höja kulturens status för fler aktörer i regionen, och även kan leda till att fler publikgrupper hittar till teatrarna. Vi vill dock påpeka att en stabil, långsiktig offentlig finansiering i enlighet med armlängds avstånd-principen är helt avgörande för uppdraget att erbjuda scenkonst av hög kvalitet i hela landet.

Länsteatrarna vill **kraftfullt tillstyrka** förslagets breda definition av godkända mottagare av skattereducerade gåvor. Detta är helt avgörande för att alla länsteatrar ska kunna ta del av avdragsgilla gåvor. Många av landets länsteatrar drivs som offentligt eller halvoffentligt ägda aktiebolag eller direkt i regional regi. Hade denna breda definition utelämnats, skulle många regionala scenkonstverksamheter i praktiken ha exkluderats från systemet.

Synpunkter på betänkandet:

1. Risk för ökad ojämlikhet i den regionala scenkonsten.

Utredningens förslag om matchningssystem och skattereduktioner riskerar att förstärka klyftan mellan olika delar av landet. Olika förutsättningar vad gäller exempelvis demografi, befolkningstäthet och socioekonomi påverkar kulturinstitutionernas grundläggande strukturella villkor. Regionernas olika näringslivsstrukturer gör också att förutsättningarna för privat finansiering skiljer sig åt. Privat kapital, företagssponsring och större enskilda donationer riskerar att framför allt gynna områden med ett starkt näringsliv och hög befolkningstäthet. Länsteatrarna verkar över hela landet, med scenkonstinstitutioner där det privata givandet har helt andra förutsättningar.

Om statliga matchningsmedel i hög grad fördelas proportionellt efter förmåga att mobilisera privata gåvor finns en risk att resurser koncentreras till de institutioner och

regioner som redan har bäst förutsättningar att attrahera kapital. Andra kulturinstitutioner riskerar att missgynnas, trots deras betydelse för ett jämlikt kulturliv i hela landet.

Matchningssystemet bör därför utformas med hänsyn till regionala och institutionella skillnader. Ett sätt kan vara att mindre insamlade belopp i områden med svagare förutsättningar för privat givande matchas med en högre statlig andel.

Att ansöka om, redovisa och certifiera privata gåvor mot ett statligt matchningssystem kräver administrativa resurser som en mindre länsteater ofta inte har. Det är av största vikt att hanteringen kring matchningsmedlen förenklas och digitaliseras maximalt, så att de inte kräver betungande administrativa processer.

Modellen bör kompletteras med regionala utjämningsmekanismer, så att statens stöd inte förstärker utan motverkar befintliga skillnader i möjligheten att utveckla och tillgängliggöra professionell scenkonst i hela landet.

2. Principen om den offentliga finansieringens bas

Det är en förutsättning att de privata medlen fungerar som en sann hävstång och inte blir ett incitament för regioner och kommuner att avveckla eller minska sina egna anslag till kulturen. Scenkonsten bärs upp av offentliga strukturer som garanterar stabilitet, privata gåvor kan fluktuera med konjunkturen.

Regeringen måste tydligt slå fast att det offentliga kulturstödet inte får räknas ned som en konsekvens av tillförda privata medel.

3. Armlängds avstånd och konstnärlig frihet

När externa finansiärer, företag eller privata donatorer kliver in i större utsträckning finns en risk för att repertoarval, målgruppsarbeten och konstnärlig integritet påverkas indirekt. Teatrarnas och dansinstitutionernas uppdrag innefattar att gestalta obekväma eller smala ämnen som inte alltid har hög publik eller sponsurvänlig potential.

Certifieringen och reglerna för godkända mottagare måste säkerställa att det konstnärliga innehållet styrs helt självständigt av kulturverksamhetens ledning och konstnärliga råd, opåverkat av enskilda givares preferenser.

4. Särskilda konsekvenser för scenkonsten för barn och unga

Scenkonst för barn och unga är en central och prioriterad del av länsteatrarnas uppdrag. Denna verksamhet, som ofta spelas som skolföreställningar eller uppsökande verksamhet i kommunerna, har andra ekonomiska förutsättningar än vuxenrepertoaren.

Erfarenhet visar att privata donatorer och företagssponsorer mer sällan väljer att rikta sina medel mot smal, utmanande verksamhet eller uppsökande skolverksamhet. Det finns en risk att det privata kapitalet söker sig i högre grad till synliga vuxenproduktioner på institutionernas stora scener.

Om matchningssystemet premierar de verksamheter som enklast attraherar privata gåvor, riskerar barn- och ungdomsverksamheten att bli ekonomiskt marginaliserad.

Utredningens förslag bör kompletteras med en garanti som säkrar att matchningsmedel även tillfaller den konstnärligt viktiga barn- och ungdomsverksamheten, exempelvis genom att gåvor till kultur för barn och unga ges en högre statlig matchningsgrad.

5. Det semiautomatiska matchningssystemet bör göras tillgängligt även för mindre institutioner

Den semiautomatiska matchningen bör utformas så att även mindre regionala kulturinstitutioner ges reella möjligheter att ta del av systemet.

Det föreslagna golvet för matchning på 1 miljon riskerar att göra det semiautomatiska systemet förbehållet de stora, redan resursstarka nationella institutionerna som har infrastrukturen att attrahera donationer i miljonklassen. Detta motverkar utredningens syfte att bredda finansieringen för *hela* kultursektorn. Att enbart hänvisa mindre aktörer till den öronmärkta potten för gräsrotsfinansiering är otillräckligt, då administrationen kring crowdfunding är mycket personalintensiv.

För att säkerställa att investeringsprogrammet bidrar till kulturell mångfald och regional spridning, föreslår vi följande ändringar:

Sänk golvet för det semiautomatiska systemet till 100 000 kronor. För att anpassa systemet till regionala förutsättningar bör det dessutom vara möjligt att nå detta belopp genom flera mindre gåvor från olika företag eller privata givare. Genom att sänka gränsen görs matchningen tillgänglig för lokala och regionala donatorer samt medelstora företag som vill engagera sig i det lokala kulturlivet.

6. Matchningsmedel

Det är av största vikt att de medel som avsätts för matchning inte tas från kulturbudgeten. Det skulle i så fall riskera att missgynna barn och ungdomsverksamhet samt kultur utanför storstäderna då dessa kan ha svårare att attrahera privata medel. Matchningsmedlen måste tillföras utöver den offentliga grundfinansieringen.

Sammanfattningsvis tillstyrker Länsteatrarna i Sverige intentionen att bredda finansieringen och skapa starkare incitament för privat givande. Vi vill särskilt tillstyrka den breda definitionen av godkända mottagare av skattereducerade gåvor.

Vi understryker dock att förslaget bör justeras med regionala och barnkulturella hänsyn så att det blir en reform för alla åldrar och för hela landet.